

tük újkőkori kerámia) által jelölt régészeti lelőhelyet határoztunk meg.

PUSZTAI TAMÁS

360. Nyírbátor határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) U, B, Sza, Á, Kö
2010. április 27-én helyszíni szemlét végeztünk a Nyírbátor–Nyírgelse–Nyírgyulaj–Nyírvasvári között tervezett szennyvízvezeték nyomvonalán.

Nagy-Bóni-Szőlő (KÖH 74147): A Vajai (III.)-főfolyástól É-ra egy egykori almáskert helyét elfoglaló szántóföldön azonosított lelőhely K–Ny irányú, 130×280 m kiterjedésű területén neolit(?) cserepeket, obszián pengetőredéket és szilánkokat, valamint Árpád-kori kerámiát találtunk.

Pál-Kúti-dűlő-Uraság tagja (KÖH 71051): Ez részben ismert, a Bálint Mariann által korábban felfedezett (KÖH 71045) lelőhely K-i részét is magában foglalja, de keresztezi a Kerekalmi utat, és a KÖH 71049 és 71051 azonosítójú lelőhelyek közé ékelődik. Lehetséges, hogy egyetlen nagy kiterjedésű település részeit képezik. Mi késő bronzkori cserepeket gyűjtöttünk a K–Ny irányú, 100×240 m kiterjedésű területről.

Új Barázda Tsz-től keletre (KÖH 74145): Az itt talált településnyom ÉNy–DK irányú, kiterjedése 90×170 m. Kis mennyiségű császárkori(?) és középkori cserepet gyűjtöttünk a felszínéről.

Munkatárs: Mester Andrea gyűjteménykezelő.

PINTYE GÁBOR

361. Nyíregyháza, Harangod

(KÖH 34840)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Ge

A Magyar Nemzeti Múzeum – Nemzeti Örökségvédelmi Központ 2009. október 13. és december 14., valamint 2010. május 10. és július 1. között elvégezte az M3-58 jelű régészeti lelőhely (02327/3 hrsz.) megelőző feltárását. A kutatást az M3 autópálya Nyíregyháza–Vásárosnamény közötti szakaszának építése tette szükségessé. A feltárt terület 13 993 m² volt; 300 stratigráfiai egységet figyeltünk meg.

A lelőhely középső részén lévő futóhomok buckának különösen a K-i lejtőjén gazdag, részben vastag, égett réteggel jelentkező késő bronzkori jelenségeket dokumentáltunk. Ugyanitt a K-i lejtő középső szakaszán sorokba rendeződő, rendszerint kirabolt, Ny–K tájolású népvándorlás kori sírok kerültek elő. A gepida temetőre utaló mellékletek: bikonikus, sötétszürke, gyorskorongolt edények, kétsoros csontfésűtöredékek, kék és zöldes színű üvegedény-töredékek, borostyángyöngyök, ezüstgyöngyök és csatok, egy kopott ezüstérme és egy háromgombos, ékvéséses aranyozott ezüstfibula a sírok betöltéséből kerültek elő.

A futóhomok buckáktól Ny-ra a lapos, erősen belvizes terület É-i harmadában a sírokkal vélhetően kapcsola-

latba hozható népvándorlás kori veremházakat és csekély leletanyagot szolgáltatató gödröket tártunk fel; emellett egy kisebb, téglalap alakú veremházat dokumentáltunk a futóhomokdomb D-i nyúlványán. Népvándorlás kori az az árokrendszer is, mely nagyjából K–Ny-i irányban a felület teljes szélességében követhető volt, és áthaladt a homokdomb legmagasabb pontján is.

A nyomvonal hosszában a feltárt terület K-i és Ny-i szélén jelentkező zsíros fekete színű, a feltételezés szerint mocsári eredetű üledékből a gépi humuszosítás során tisztázatlan (elsődleges, vagy másodlagos) helyzetben nagy mennyiségű kerámia és állatcsont, ill. egy késő bronzkori tokos véső és egy díszített fejű tű, végül egy szarmata fibula került elő.

A leletanyag a Magyar Nemzeti Múzeum – Nemzeti Örökségvédelmi Központ nyíregyházi irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumba kerül végleges elhelyezésre

Munkatársak: Oravec Hargita, Halász Ágoston, György László régészek; Gyuriss Dániel, Andics Bernadett, Bori Brigitta, Beck Attila és Tóth András technikusok. A geodéziai felmérést a Geoservice Kft. végezte.

MARKÓ ANDRÁS

362. Nyíregyháza-Oros, Kánya-hegy-dűlő

(KÖH 38880)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Szk, Sza, A, H, Á

A Nyíregyházához tartozó Oros határában, a 41. sz. út mellett tervezett üzleti park területén végeztünk ásatásokat 2010 áprilisa és decembere között. A területen előzőleg a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat Kurucz Katalin vezetésével próbafeltárást végzett. Kezdetben 13 ha feltárásáról volt szó, ami a tervezett benzinkútnak, annak É-i szélén futó, a kijelölt 52 ha-os terület É-i oldalán építendő áruházhoz vezető útnak, valamint magának az áruháznak és két É–D-i közműárokra a területét érintette volna. Végül a megállapodás provizórikusan 27 ha feltárására születt meg, mely terület a 109,3 m balti magasság felett határolható körbe. Ugyanakkor az első területátadáskor a KÖSZ-től csak a benzinkút, az út és a közműárok feltárásához kaptuk meg a területet. A továbbiakban ez a tény súlyosbító körülménynek bizonyult, mivel a szelvényfal alá nyúló objektumokat így két részletben kellett feltárnunk. Továbbá a lőszermentesítést – miután több lőszermaradvány, egy szárnyas akna, valamint két Vécsey-gránát került elő – a beruházó a feltárás közben végeztette el.

A kutatott terület kiterjedése végül 250 768 m² lett, amelyen több mint 6000 objektumot tártunk fel. A humuszosítás rétegesen folyt Bacskai István folyamatos detektoros kutatása mellett. Ez a kritérium azért fontos, mivel a fémkeresés során ezres nagyságrendű leletanyag került elő. A számot az magyarázza, hogy az egykori járósínek anyagának összegyűjtése vált így lehetővé. Kiemelkedő leletnek mondhatók a szkíta típusú bronz nyílhegyek, melyekkel kapcsolatban felmerült annak

lehetősége, hogy azok a császárkori szarmata településhez köthetők. Nagy mennyiségű római éremről számolhatunk be. Ezek között szép számú Julianus apostata verete, mely eddig raritásnak számított. Kiemelkedő Probus császár aranypénze. A fémkeresésnek köszönhetően tudtuk körbehatárolni a várható honfoglalás kori temető kiterjedését is.

Az előkerült objektumok legnagyobb része a *bronzkorra* keltezhető. Ennek a településnek egy részét már 2004-ben a Nyíregyházát K-ről elkerülő út megelőző feltárása során megismertük. A korábbi ásatás folytatásaként további igen szép leletanyaggal jellemezhető Gáva – s talán valamivel korábban induló – településrészletet hoztunk napvilágra. Becsléseink szerint a település jelenségeinek száma meghaladhatja a 3000-t, ami azt jelenti, hogy a Kárpát-medence egyik legnagyobb feltárt késő bronzkori településrésze. Terveink szerint egy nemzetközi kutatócsoportra (L. Nagy Márta vezetésével) vár a feldolgozás. A reprezentatív kerámiaanyag mellett 1 kisebb (5 db-os) aranydepó mellett egy 34 db-os, edényben megtalált bronz karpereckincs, valamint egy ugyancsak edényben elrejtett 55,9 kg-os, 1700 tárgyat számláló kincslelet került elő, jó megfigyelési körülmények között. (Az illusztrációkat lásd fent!)

A feltárt terület ÉK-i részén néhány *szkíta kori* objektumra bukkantunk. Kiemelkedő lelete egy pintadéra. A feldolgozás feladata lesz annak tisztázása, hogy a késő bronzkori és kora vaskori település milyen kapcsolatban állt egymással.

A *római császárkorból* telep és temető részlete is előkerült. Utóbbi esetében megfigyeltük a körárkokat is. Az erősen rabolt sírok mellékletei között kiemelkedő egy pajzsdudor. Ugyanakkor utalnunk kell itt a feljebb már említett, Bacskai István által összegyűjtött fémleletekre, melyek alighanem új megvilágításba helyezik a korábban „fémszegénynek” minősített császárkori településeket. (Az illusztrációt lásd a borítón!) Másfelől ki kell emelnünk, hogy a falu igen hosszú életűnek tűnik. A leletanyagban jelentkező Marosszentanna-csernyahóvi hatások, valamint a tucatnyi gödörbe bedobott, min-

den valószínűség szerint szakrális áldozatnak tekinthető emberi maradvány (a pontos szám nem egyértelmű, minthogy emberi maradványok a bronzkori településen ugyancsak szép számmal előfordultak) utal arra, hogy az itt élők megélték a hun terjeszkedés időszakát, s beilleszkedtek a hunok által kialakított új „rezsimbe”. Unikális lelet az egyik gödörből származó csont nyílhegy.

A feltárási terület K-i részén, egykori vízfolyás Ny-i magaspártján népvándorlás kori település hársorát tártuk föl. Az *avar korra* datálható házak száma meghaladta a hatvanat. Unikális lelete egy csontsíp, melyet Csajághy György hangszertörténész megszólaltatott. A leletanyag alapján elképzelhető, hogy a kora avar időszakban alapították a falut, s egészen az Árpád-korig használták. Az utóbbi két évtized megelőző feltárásai alapján ez a lehetőség nem kizárt, de természetesen csak egy komoly vizsgálat igazolhatja vagy cáfolhatja ezt a hipotézist.

Annyi bizonyos, hogy *Árpád-kori* telepobjektum csak viszonylag kevés fordult elő. A terület ÉK-i részén egy közel 100 síros *honfoglalás és Árpád-kori* köznépi temetőt sikerült teljes egészében feltárnunk. Leggazdagabb sírjában egy övgarnitúrát dokumentáltunk. A temető különlegessége egy ereklyetartó mellkereszt, valamint egy görög feliratos gyűrű.

A leletanyag a nyíregyházi Jósa András Múzeumba került.

Munkatársak: Ferenc Szabolcs, Hágó Attila, Jakab Attila, Kádas Zoltán, Körösfői Zsolt, Pintye Gábor, Romat Sándor, Scholtz Róbert, Tompa György és Toldi Zoltán régészek; Beleznai Gabriella, Bocz Péter, Cseppentő Zoltán, Kiss László, Mester Andrea, Svéda Csaba, Veszprémi László, Vizler Csaba, továbbá Bárdi Bogáta, Bunász Nikoletta, Csőke Kitti, Farkas Gergő, Figura István, Horváth Réka, Kapitány Tamás, Lönhárdt Denisza, Paár Ferenc, Palicz Anikó, Pelei Zsuzsa, Reskó János, Salamon Bernadett, Samu Levente, Schlegel Zsaklin, Sipos Attila, Takács Melinda, Tóth Krisztián, Tóth Zoltán, Varga Máté.

ISTVÁNOVITS ESZTER